

Stadsherstel Midden-Nederland: **nóg meer oog voor cultureel erfgoed**

S Stadsherstel Amersfoort slaat in het jaar van haar 40 jarig jubileum vol vertrouwen de vleugels uit. Met het Utrechtse Mitros Monumenten is de organisatie opgegaan in het nieuwe Stadsherstel Midden-Nederland. Het heeft als werkgebied de driehoek Hilversum-Amersfoort-Utrecht. **‘Dit betekent nóg meer oog voor cultureel erfgoed’, zegt de nieuwe directeur Martin Boswinkel. ‘Met Stadsherstel Amersfoort kijken we terug op een mooi verleden en met Stadsherstel Midden-Nederland kijken we verwachtingsvol uit naar een verdere uitbreiding in de toekomst.’**

Nieuwe directeur

In oktober 2010 volgde Martin Boswinkel de flamboyante directeur van Stadsherstel Amersfoort op, Fons de Backer. Met lof spreekt Boswinkel over het goede werk dat zijn voorganger heeft verricht. ‘Hij heeft iets moois achtergelaten. Zijn grote verdienste was zijn brede visie op de opgave in de binnenstad van Amersfoort. Het ging hem om de behoefte, de vitaliteit en de leefbaarheid van de stad. Een goede mix van wonen en werken was zijn streven. Hij was in staat de ‘rotte’ plekken in de

stad aan te pakken en hiervoor een passende oplossing te vinden. Fons vatte zijn visie samen in de slogan ‘timmeren aan de stad’ en op die voet wil ik verder gaan’. Met Stadsherstel Midden-Nederland betreedt Martin Boswinkel deels een nieuw werkterrein. Hij begon zijn loopbaan als projectontwikkelaar, belegger en financier. De laatste zes jaar was hij werkzaam bij woningcorporatie De Alliantie in Amsterdam en Amersfoort. ‘Ik hield me daar vooral bezig met gebiedsontwikkeling in de naoorlogse wijken. Het ging en gaat daar om een grote complexe opgave in zowel fysieke als sociaal-maatschappelijke zin.’ Bij het maatwerk van Stadsherstel Midden-Nederland voelt Boswinkel zich prima thuis. ‘Mijn werk in Amsterdam en Amersfoort was ook gebiedsgericht, maar op een andere schaal. Het leuke van Stadsherstel Midden-Nederland is dat je veelal met gepassioneerde mensen te maken hebt die op kleine schaal iets moois willen.’

Juist als gevolg van de gebiedsgericht aanpak is Boswinkel altijd zeer geïnteresseerd in de gebiedsgerichte aankoop van meerdere panden tegelijk: ‘Als partijen vastgoed willen aanbieden, dan zullen we hier graag naar kijken. We moeten immers een

kritische massa hebben om het verschil te kunnen maken.’ Dit geldt vooral voor de nieuwe gebieden binnen ‘de driehoek’ waar wij actief willen zijn.

Opknapbeurt

In 2010 bundelden het ervaren Stadsherstel Amersfoort en het Utrechtse Mitros Monumenten hun krachten. Zo ontstond Stadsherstel Midden-Nederland met een bezit van circa 450 eenheden. Aan Boswinkel werd de uitdagende taak meegegeven om dit tot een succes te maken. ‘Het mooie wat we in Amersfoort hebben gedaan, gaan we ook in Utrecht doen. We zijn begonnen met het wegwerken van achterstallig onderhoud. Dit zal naar schatting nog zo’n 2,5 jaar duren’. Om inzicht te krijgen in de cultuurhistorische waarde van de Utrechtse panden werd door Stadsherstel Midden-Nederland architectuurhistorica Lisette Breedveld aangetrokken. ‘Er was geen historische informatie over de panden, terwijl die kennis wel de basis moet zijn voor wat je doet en gaat doen. Ik ben op zoek gegaan in gemeentelijke en rijksarchieven en we hebben nu een compleet beeld van de cultuurhistorische waarde van de panden.’ Die waarde verschilt nogal van het Amersfoortse bezit, vervolgt Breedveld. ‘Dit is deels te verklaren uit het feit dat Utrecht in de geschiedenis minder last heeft gehad van economische crises. Hierdoor staan er meer waardevolle panden dan in Amersfoort. De Amersfoortse panden zijn prachtig, maar soberder. Dat geldt zowel voor de buiten- als de binnenkant.’

Maar er zijn meer verschillen. ‘Het Amersfoortse bezit is geconcentreerd op bepaalde locaties, zoals De Hof. Het Utrechtse bezit is nogal versnipperd. Ook hebben wij in Utrecht vooral woningen en zit er weinig bedrijfsmatig vastgoed in.’ Wel is de datering heel divers. ‘De oudste woningen stammen uit de 16e eeuw.’ Breedveld benadrukt dat de waarde van een pand niet alléén bepaald wordt door de staat waarin het verkeert, maar ook door de vroegere functie en de plek in een straat. ‘Als in een pand vroeger een apotheek of slagerij zat vergroot dat de cultuurhistorische waarde.’

Door Jos van der Burg

Logement de Gaaper is één van de vele monumenten van Stadsherstel Midden-Nederland in Amersfoort.

Arbeidershuisjes

'Stadsherstel Midden-Nederland kijkt niet alleen naar individuele panden,' stelt Boswinkel. 'Onze filosofie gaat verder. Wij kijken ook naar het gebied waarin de panden liggen en wat dit kan betekenen voor de omgeving, nu en in de toekomst. Het gaat ons om de vitaliteit van de binnenstad. Dit betekent ook dat we de samenwerking met andere partijen zoeken en dat het hebben van bezit geen doel op zich is. We willen de stad samen met partners mooi maken en dat doorgeven aan volgende generaties.'

Dat in het verleden het cultuurhistorisch belang van panden nogal eens uit het oog werd verloren, illustreert Breedveld met een voorbeeld. 'In de Tuinstraat in de Utrechtse binnenstad ligt een hofje. Dit was een uniek complex van arbeidershuisjes dat in de jaren tachtig is gesloopt omdat het in een slechte staat verkeerde. Protesten van bewoners en monumentenorganisatie hielpen niet. Na de sloop waren alleen nog een paar geveldelen over. Op dezelfde plek zijn de arbeidershuisjes in dezelfde stijl herbouwd, maar er is daarbij gebruik gemaakt van nieuwe materialen. Zo zitten er bijvoorbeeld aan de voorkant Trespa-platen.' In de ogen van Stadsherstel Midden-Nederland had dit ook anders gekund. Boswinkel: 'De mensen hadden in die tijd een andere 'mindset'. Het was de tijd van de grootschalige stadsvernieuwing.' Breedveld: 'Om dergelijke, niet authentieke bouwwijzigingen in de toekomst te voorkomen is het van belang om de cultuurhistorische waarde van je bezit te kennen.' Stadsherstel Midden-Nederland heeft haar bezit inmiddels in kaart gebracht.

Duurzaamheid

In Utrecht gaat Stadsherstel Midden-Nederland nu eerst aan de slag in het Museumkwartier, met name in de Lange Nieuwstraat en de Voorstraat, zegt Boswinkel. 'In de Voorstraat is de opgave breder dan het in stand houden van monumentale panden. Het is hier een samenspel van factoren. We willen hier ook een bijdrage leveren aan de vitaliteit en de leefbaarheid van de straat. Herbestemming is een mogelijkheid. We hebben daar goede successen mee behaald in Amersfoort'. Hij wijst erop dat het nauw luistert bij herbestemmen. 'We proberen altijd iets te vinden dat past bij het

karakter van het pand, maar het moet ook passen binnen het grotere geheel van een straat en een wijk. In de Voorstraat denken we aan horeca, maar in de Lange Nieuwstraat wordt het een galerie. Een pand herbestemmen kan ook vanuit rendementsoptiek aantrekkelijk zijn, waardoor we de continuïteit van restauraties in de toekomst kunnen waarborgen.'

Iedere tijd heeft zijn blinde vlekken en wanen, zodat restauratiemethoden een eeuwige bron van discussie zijn in de wereld van stadsherstel. Hoe om te gaan met duurzaamheid is de jongste loot aan de discussieboom. Breedveld: 'De gemeenten en het Rijk zijn nog druk bezig over dit onderwerp, maar er ligt nog geen duidelijk pad. Het is lastig om historische monumenten duurzaam te maken. Zo kun je niet zomaar een kozijn uit een pand slopen en vervangen door dubbel glas. In de Voorstraat in Utrecht willen we kijken wat er mogelijk is. We werken op dit gebied nauw samen met zowel de gemeente als de Hogeschool Utrecht. Duurzaamheid is en blijft een belangrijk speerpunt voor Stadsherstel Midden-Nederland.'

Eerste stap

Als gevolg van de uitbreiding van het werkgebied zal Stadsherstel Midden-Nederland ook in Utrecht een vestiging openen. Het past in Boswinkels streven om de organisatie prominenter onder de aandacht te brengen. 'In Utrecht hebben we nu een succesvolle eerste stap gezet en het is ons streven om er nog vele op te laten volgen.' Voorop staat bij Boswinkel de conservering van het culturele erfgoed voor het nageslacht. Het gaat hem niet primair om het bezit van panden. 'Wij zullen niet gaan concurreren met andere (stadsherstel)-organisaties als het alleen gaat om het 'hebben'. Wij vinden het belangrijk dat oude panden blijven bestaan, ongeacht welke organisatie dit realiseert. Maar waar wij een belangrijke rol kunnen spelen

zullen we dat zeker doen'. Stadsherstel Amersfoort doet dat al 40 jaar met succes en Stadsherstel Midden-Nederland zal dit jubileum eind maart niet ongemerkt voorbij laten gaan. In het mooie atrium van haar thuisbasis de 'Stad van Cahen' zal een foto expositie te zien zijn van een aantal prachtige opgaven die in Amersfoort zijn verricht. 'Aan iedere foto van een monumentaal pand koppelen we een persoon die een sterke relatie met het gebouw op de foto heeft,' verduidelijkt Martin Boswinkel. 'Fons de Backer koppelen we aan ons kantoorpand, een jong monument uit de jaren tachtig van de vorige eeuw. Fons kocht het aan en daar was veel lef en durf voor nodig. Als je buiten loopt, vraag je je af waarom dit pand hier staat, maar van binnen ervaar je het heel anders. Eigenlijk vertegenwoordigt dit pand en zijn naaste omgeving alles waar wij met Stadsherstel Midden-Nederland voor staan. Naast het pand staan een oud seminarie en een kapel. Hiervoor hebben we inmiddels een herbestemming gevonden. Direct om de hoek staat een oud pand dat niet meer te redden is. Hier komt iets nieuws, iets eigentijds, dat wel in het gevelbeeld moet passen. Op deze kleine oppervlakte is in een notendop te zien waar Stadsherstel Midden-Nederland voor staat. Oog voor cultureel erfgoed zal altijd onze rode draad zijn en blijven.' ■